

Felsefeye Son Görev

Günümüzde yapay zekâ ciddi bir tarihî birikime sahip teknolojik sistemler olarak kabul görmeye başladı ve artık yapay zekâ sistemlerinin neredeyse insan hayatıyla ilintili olan bütün alanlara müdahalesi aşikâr.

Buradan yola çıkılarak artık ciddi bir birikime sahip olan bu teknolojik sistemlerin, bir başka deyişle, Edward Fredkin'e göre tarihin en önemli üç olayından biri olan yapay zekânın insan hayatındaki rolü ve sınırlarıyla alakalı sorular kaçınılmaz bir şekilde zihinleri öyle ya da böyle işgal etmektedir. Dahası henüz sınırları, kapasitesi, içeriği, dili, metodu hatta kendisi kesin olarak belirlenememiş yapay zekâ sistemleri uzun süredir yaşanabilir uzay, uzay devletleri ve olası uzay toplumu gibi diğer şahsına münhasır tartışmaların ucundan yahut köşesinden onunla ilişkilendirilmektedir.

Her ne olursa olsun, insanlık tarihi ve geleceği adına böylesine heybetli, kıymetli ve rafine bir sistemin bu meşakkatli yolda kendi başına ilerlemesi, onca çileyi yalnız sırtlaması ve tartışmasız bir ortamda sessizce gelişmesi müstesna zihinlerin kabul edemeyeceği bir durumdur. Sancılı ve bir o kadar da mucizevi olarak nitelendirilen bu geçiş süreci, yaşamın var olduğu yahut olacağı her yerde felsefenin yapılabileceği düşüncesiyle insanlık tarihi boyunca her halükârda destekçi konumunda olmuş felsefeyle bağdaştırılmak zorundadır.

Bu görev kimseler tarafından daha fazla geç kalınmadan felsefeye tebliğ edilmelidir. Bundan dolayıdır ki felsefe bize yapay zekâyı anlama ve irdeleme noktasında yardımcı olacaktır. Görüldüğü üzere, yapay zekâ sahasında olduğu kadar felsefi soruların yoğun bir şekilde var olduğu çok az alan söz konusudur. Özellikle zihin, bilinç, özgür irade, etik ve benzeri pek çok felsefi meseleyi barındıran yapay zekâ son dönemlerin gündemini fazlaca meşgul etmektedir.¹ Sınırları, kapasitesi, dili, yöntemi henüz pamuk ipliğiyle belirli yapay zekâ sistemleri, yüzyıllardır soru sorabilme kabiliyetiyle muallak durumları anlaşılabilir hale getirmesiyle kendine tarihte yer edinmiş felsefeyle aydınlatılabilir.

¹ Bkz., Yeşilkaya, N. (2022). Felsefi Bir Sorun Olarak Yapay Zekâ. Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 22(22), 97-126.

Doğuştan iki denetleme merciine sahip zihin feylesofları, bilim insanları ve insanlık bu kasvetli görünen lakin hayati değere sahip olan süreci bir kez daha belki de son kez felsefeyle aşmak durumdadır. Şüphesiz felsefe, görevi teslim aldığında öncelikle akıl, zekâ, kavrama, bilgi, öğrenme gibi kavramları kendi alt disiplinleriyle en anlaşılır şekilde inceleyip insan için en uygun zemini oluşturacaktır. Çünkü felsefe halihazırda bu ve benzeri görevlere tarihî olarak aşınadır.

Aslında yapay zekânın birçok konusu temelde metodolojik olarak Antik Çağ'dan itibaren etraflıca tartışılmaktadır. Aristoteles, St. Thomas Aquinas, Ockhamlı William, René Descartes, Thomas Hobbes ve Gottfried W. Leibniz gibi filozoflar, şu soruları sormuşlardır: “Temel bilişsel işlemler nelerdir?”, “Bir (biçimsel) dilin dünyayı kesin ve açık bir şekilde betimlemek için yeterli bir araç olabilmesi hangi koşulları yerine getirmesine bağlıdır?”, “Akıl yürütme otomatikleştirilebilir mi?”, “Mantık otomatikleştirilebilir mi?”² Bunun yanı sıra felsefe düşünsel meselelerle meşgul olduğu kadar aynı zamanda toplumsal meselelerde de insanlığın hizmetinde olmuştur.

Felsefenin en temel disiplinlerinden biri olan siyaset felsefesi; devleti, toplumu ve bireyi inceleyen, bu bağlamda düşünce üreten bir disiplindir. Yapay zekânın uçsuz bucaksız sınırları bir başka belirsizlik sahası olan uzaya dokunduğunda da olası tüm ihtimallerin insanileşmesi yalnız felsefeyle mümkün olacaktır. Bir gün insanlık şu an kulağa gerçekçi gelmeyen yapay zekâ tabanlı yönetim sistemleri, yaşanabilir uzay, olası uzay devletleri ve uzay toplumu gibi yeni kavramlarla karşı karşıya kaldığında bu görevin değeri anlaşılacaktır. Hiç kuşku yok ki o gün geldiğinde siyaset felsefesi, mevcut siyasal koşulları yorumlamakla kalmayıp üzerine en iyi siyasal koşulların nasıl sağlanabileceğini, ideal yönetim şeklinin ne olması gerektiğini, siyasal koşulların hangi değerler üzerine inşa edilmesi gerektiğini, toplumsal huzur ve refaha nasıl ulaşılabilirliğini de tartışacaktır.³

Özetle, eğer yapay zekâ ve uzayla birlikte bizlerin alışlagelmiş tüm hikâyesi derinden etkilenecekse, yeni bir çağ başlatılıp yeryüzünde yahut uzayda yeni bir devlet kurulacaksa ve yeni bir toplumun tohumları atılacaksa insanlık bu ulvi görevi bir kez daha, belki de son kez felsefeye vermekten imtina etmemelidir.

² Bkz., Yeşilkaya, N. (2022). Felsefi Bir Sorun Olarak Yapay Zekâ. Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 22(22), 97-126.

³ Bkz., Cevizci, A. (2005). Siyaset Felsefesi (Vol. 5). Say Yayınları.

Hüseyin Can Coşkun, "Felsefeye Son Görev"

<https://www.fikirtepedi.com/felsefe/felsefeye-son-gorev/> (Yayın Tarihi: 11 Temmuz

2024).